فصلنامه رویکردهای نوین در مهندسی صنایع و مدیریت
سال چهارم، شماره ۱، بهار ۱۴۰۵
www.iem-science.ir

تعیین رابطه بین اهمال‌کاری تحصیلی و اعتیاد به اینترنت در دانش‌آموزان

فاطمه حسنی[۱]، محمد تقی پور[۲و*] ،فاطمه حسینقلی[۳]، عارفه ضمیری[۳]
[۱]گروه روانشناسی، موسسه آموزش عالی غیرانتقاعی سهروردی، قزوین، ایران
[۲و*]استادیار، گروه مهندسی صنایع، موسسه آموزش عالی غیرانتقاعی سهروردی، قزوین، ایران
mohamad.taghipour@srbiau.ac.ir
[۳]استادیار، گروه روانشناسی، موسسه آموزش عالی غیرانتقاعی سهروردی، قزوین، ایران

چکیده
این پژوهش با هدف رابطه بین اهمال کاری تحصیلی و اعتیاد به اینترنت در دانش‌آموزان انجام شد. پژوهش حاضر ازنظر هدف کاربردی و ازنظر شیوه اجرا توصیفی از نوع همبستگی و مبتنی بر رویکرد معادلات ساختاری بود. جامعه آماری پژوهش شامل دانش‌آموزان دوره متوسطه شهر قزوین در سال تحصیلی ۱۴۰۴-۱۴۰۵ به تعداد ۵۶۰۰ نفر بودند. حجم نمونه آماری مطابق فرمول کوکران ۳۵۹ نفر بدست آمد. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار PLS انجام شد. یافته‌های پژوهش نشان داد اهمالکاری تحصیلی با ضریب بتای مستقیم ۰/۴۳ بر اعتیاد به اینترنت اثر معناداری دارد.

واژگان کلیدی: اهمال‌کاری تحصیلی، اعتیاد به اینترنت، دانش آموزان

[Downloaded from mail.iem-science.ir on 2026-11-08]

۱. مقدمه

امروزه شبکه‌های اجتماعی مانند لاین، تلگرام، وایبر، تانگو، واتس‌اپ، فیس‌بوک، اینستاگرام و توییتر نقش مهم و پررنگی در زندگی روزمره کاربران اینترنت ایفا می‌کنند و به بخش جدایی‌ناپذیر تعاملات اجتماعی و فرهنگی بسیاری از افراد تبدیل شده‌اند. این شبکه‌ها به‌عنوان نوعی رسانه اجتماعی، فراتر از ابزارهای ارتباطی سنتی عمل می‌کنند و امکان برقراری ارتباط، اشتراک‌گذاری اطلاعات و محتوا و تعامل با افراد در نقاط مختلف جهان را به شیوه‌ای سریع و گسترده فراهم می‌آورند. به گفته محققان، شبکه‌های اجتماعی نه‌تنها در شکل‌دهی به رفتارهای اجتماعی کاربران مؤثر هستند، بلکه تأثیرات گسترده‌ای بر جنبه‌های مختلف زندگی انسان‌ها دارند و در حوزه‌های متعددی مانند آموزش، پزشکی، کسب‌وکار و اشتغال نیز کاربردهای عملی فراوانی دارند (آبایی و همکاران، ۱۴۰۲). این ابزارها می‌توانند زمینه‌ای برای یادگیری تعاملی، توسعه مهارت‌های حرفه‌ای و حتی تقویت شبکه‌های حمایتی اجتماعی فراهم کنند.

همانند دیگر اختلالات روانی، اعتیاد به فضای مجازی نیازمند شناسایی دقیق و مداخله درمانی مناسب است (هرناندز و همکاران[1]، ۲۰۲۴). تشخیص به موقع و آموزش مهارت‌های مدیریت زمان و استفاده سالم از اینترنت می‌تواند از گسترش اثرات منفی این اختلال جلوگیری کند و سلامت روانی و کیفیت تعاملات اجتماعی کاربران را بهبود بخشد. درواقع، بهره‌مندی بهینه از شبکه‌های اجتماعی مستلزم آگاهی از مزایا و محدودیت‌های آن‌ها و ایجاد تعادل میان دنیای واقعی و فضای مجازی است تا اثرات مثبت آن بر زندگی فردی و اجتماعی حداکثر شده و پیامدهای منفی به حداقل برسد.

۲. بیان مسئله

در سال‌های اخیر پیشرفت فناوری باعث تغییرات بزرگی در آموزش شده و فرصت‌های تازه‌ای برای یادگیری، همکاری و ارتباط اجتماعی ایجاد کرده است؛ اما در کنار این پیشرفت‌ها، نگرانی‌هایی درباره افزایش استفاده زیاد و نادرست از فضای مجازی در میان دانش‌آموزان به وجود آمده است (مریوتی و همکاران[2]، ۲۰۲۵). چون فناوری در بخش‌های مختلف زندگی روزانه حضور دارد، دانش‌آموزان زمان زیادی را در محیط‌های مجازی می‌گذرانند و همین موضوع باعث شده بررسی رابطه بین استفاده بیش‌ازحد از فضای مجازی و تأثیر آن بر درس و فعالیت‌های آموزشی اهمیت پیدا کند. اعتیاد به فضای مجازی مسئله‌ای پیچیده است که می‌تواند تحت تأثیر عوامل روانی و رفتاری مختلف باشد (یی و همکاران[3]، ۲۰۲۵). اعتیاد به فضای مجازی می‌تواند مشکلات زیادی برای دانش‌آموزان ایجاد کند؛ ازجمله اینکه تمرکز و توجه آن‌ها در درس‌ها کاهش پیدا می‌کند و تکالیفشان را به تعویق می‌اندازند که درنهایت ممکن است باعث افت تحصیلی شود. علاوه بر این، استفاده زیاد از گوشی یا کامپیوتر به‌سلامت جسمی مانند چشم و ستون فقرات آسیب می‌زند و باعث کم‌خوابی و خستگی می‌شود. همچنین دانش‌آموزانی که وقت زیادی را در فضای مجازی می‌گذرانند، کمتر با خانواده و دوستان خود ارتباط واقعی برقرار می‌کنند و این مسئله می‌تواند احساس تنهایی، اضطراب یا حتی افسردگی را در آن‌ها تقویت کند (برزگر ماشک و همکاران، ۱۴۰۴). در این پژوهش یکی از موضوعاتی که همراه با اعتیاد به فضای مجازی بررسی می‌شود، اهمال‌کاری یا به تعویق انداختن کارهاست.

یکی از عوامل مرتبط و کنترل‌کننده گرایش دانش‌آموزان به اعتیاد به فضای مجازی، خودکارآمدی تحصیلی است. خودکارآمدی تحصیلی به باور و ادراک فرد از توانایی‌های خود در سازمان‌دهی، کنترل و انجام موفقیت‌آمیز فعالیت‌ها و تکالیف یادگیری اشاره دارد. در میان عوامل مختلفی که رفتارها و عملکرد انسانی را تبیین می‌کنند، هیچ عاملی به‌اندازه خودکارآمدی تأثیرگذار نیست. باورهای خودکارآمدی نقش کلیدی در شکل‌دهی نگرش، افکار، احساسات و رفتارهای فرد دارند و از مهم‌ترین تعیین‌کننده‌های انگیزش، هیجانات، باورها و عملکرد او به شمار می‌روند. خودکارآمدی تحصیلی ترکیبی از باورهای فرد در سه حوزه اصلی است: باور به توانایی مدیریت و بهره‌گیری از منابع و شرایط محیط یادگیری، مانند امکانات آموزشی، حمایت معلم و خانواده و محیط

[1] . Hernández et al
[2] . Maryuti et al
[3] . Yi et al

[Downloaded from mail.iem-science.ir on 2026-11-08]

کلاس؛ باور به مهارت‌ها و استعدادهای ذاتی و توانایی‌های شناختی برای یادگیری و حل مسائل درسی که اعتماد فرد به موفقیت تحصیلی را شکل می‌دهد؛ و همچنین میزان پشتکار، تلاش مستمر و استمرار در انجام تکالیف و مشارکت فعال در فرایند یادگیری که نشان می‌دهد فرد حتی در مواجهه با مشکلات و چالش‌ها قادر است انگیزه و تلاش خود را حفظ کند. این ابعاد در کنار یکدیگر تصویری جامع و واقع‌گرایانه از خودکارآمدی تحصیلی ارائه می‌کنند و نقشی اساسی در پیش‌بینی موفقیت تحصیلی و مقاومت دانش‌آموز در برابر شکست دارند (احمدپور و همکاران، ۱۴۰۴).

تحقیقات انجام‌شده نشان می‌دهد که بین خودکارآمدی تحصیلی و اهمال‌کاری تحصیلی رابطه منفی و معنی‌داری وجود دارد، به‌طوری‌که هرچه خودکارآمدی فرد بالاتر باشد، میزان تأخیر در انجام تکالیف و فعالیت‌های درسی کمتر است (گنجه‌ای و بابپور، ۱۴۰۴؛ گنجه‌ای و جلیل‌پور باباخیرالدین، ۱۴۰۴). همچنین، شواهد نشان می‌دهد که اعتیاد به اینترنت و استفاده بیش‌ازحد از گوشی‌های هوشمند با افزایش اهمال‌کاری تحصیلی ارتباط مثبت و معناداری دارد (ژائو و همکاران[1]، ۲۰۲۵؛ گنجه‌ای و بابپور، ۱۴۰۴). مطالعات دیگری نیز بیان کرده‌اند که اهمال‌کاری تحصیلی می‌تواند اثر منفی و قابل‌توجهی بر خودکارآمدی تحصیلی داشته باشد (امانی و علیمرادی، ۱۴۰۴). باوجوداین یافته‌ها، تاکنون تحقیقات کافی به بررسی رابطه میان اهمال‌کاری تحصیلی و اعتیاد به اینترنت با نقش واسطه‌ای خودکارآمدی تحصیلی در دانش‌آموزان نپرداخته‌اند. به‌عبارت‌دیگر، اگرچه مطالعات جداگانه‌ای به ارتباط خودکارآمدی با اهمال‌کاری و ارتباط اعتیاد به اینترنت با اهمال‌کاری پرداخته‌اند، نقش خودکارآمدی تحصیلی به‌عنوان یک متغیر واسطه‌ای که ممکن است تأثیر اعتیاد به اینترنت بر اهمال‌کاری تحصیلی را تعدیل یا توضیح دهد، کمتر موردتوجه قرارگرفته است. این خلأ مطالعاتی نشان می‌دهد که بررسی هم‌زمان این سه متغیر می‌تواند دیدگاهی جامع‌تر نسبت به سازوکارهای روان‌شناختی مؤثر بر رفتارهای تحصیلی دانش‌آموزان ارائه کند و به توسعه برنامه‌های مداخله‌ای مؤثر برای کاهش اهمال‌کاری و مدیریت استفاده از فضای مجازی کمک کند؛ بنابراین سؤال اصلی پژوهش این است که آیا بین اهمال‌کاری و اعتیاد به اینترنت در دانش‌آموزان رابطه وجود دارد؟

۳. فرضیه پژوهش

این پژوهش به منظور تعیین بین اهمال‌کاری و اعتیاد به اینترنت در دانش‌آموزان انجام شد. ایـــن پژوهـــش بـــرای بررسی هدف و فرضیه زیر انجـــام گرفـــت:

هدف: تعیین رابطه بین اهمال‌کاری تحصیلی و اعتیاد به اینترنت.

فرضیه: بین اهمال‌کاری تحصیلی و اعتیاد به اینترنت رابطه وجود دارد.

۴. پیشینه پژوهش

پیشینه داخلی

گنجه‌ای و بابپور (۱۴۰۴) در پژوهشی به بررسی رابطه خودکارآمدی و اعتیاد به اینترنت با اهمال‌کاری تحصیلی نوجوانان با نقش واسطه‌ای خودتنظیمی پرداختند. هدف این تحقیق، تعیین چگونگی تأثیر خودکارآمدی و اعتیاد به اینترنت بر اهمال‌کاری تحصیلی نوجوانان از طریق خودتنظیمی بود. جامعه آماری شامل دانش‌آموزان دختر دوره دوم مقطع متوسطه شهر تبریز بود که از میان آن‌ها ۲۰۰ نفر به روش خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شدند. نتایج نشان داد که بین خودکارآمدی و اهمال‌کاری تحصیلی رابطه منفی و معناداری وجود دارد، به‌طوری که افزایش خودکارآمدی با کاهش اهمال‌کاری تحصیلی همراه است. همچنین، بین اعتیاد به اینترنت و اهمال‌کاری تحصیلی رابطه مثبت و معناداری مشاهده شد، به این معنا که استفاده بیش‌ازحد از اینترنت با افزایش تأخیر در انجام تکالیف و فعالیت‌های درسی مرتبط است. علاوه بر این، بررسی نقش خودتنظیمی نشان داد که

[1] . Zhao et al

[Downloaded from mail.iem-science.ir on 2026-11-08]

خودکارآمدی و اعتیاد به اینترنت از طریق خودتنظیمی اثر غیرمستقیم بر اهمال‌کاری تحصیلی دارند؛ به‌بیان‌دیگر، خودتنظیمی به‌عنوان واسطه، نقش مهمی در تعدیل این روابط ایفا می‌کند.

امانی و علیمرادی (۱۴۰۴) پژوهشی را باهدف ارائه مدلی مبتنی بر رابطه خودکارآمدی تحصیلی با اشتیاق تحصیلی و اهمال‌کاری تحصیلی با نقش میانجی فرسودگی تحصیلی انجام دادند. روش پژوهش همبستگی و از نوع تحلیل مسیر بود. جامعه آماری شامل تمام دانش‌آموزان دختر دوره متوسطه دوم شهر کرمانشاه در سال تحصیلی ۱۴۰۰–۱۴۰۱ بود و نمونه‌ای متشکل از ۳۰۰ نفر با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای انتخاب شد. نتایج تحلیل مسیر نشان داد که اهمال‌کاری تحصیلی (β = -0.339، P = 0.001) و فرسودگی تحصیلی (β = -0.186، P = 0.001) اثر منفی و معناداری بر خودکارآمدی دارند، درحالی‌که اشتیاق تحصیلی (β = 0.488، P = 0.001) اثر مثبت و مستقیم بر خودکارآمدی نشان داد. همچنین، بررسی اثر غیرمستقیم حاکی از آن بود که فرسودگی تحصیلی نقش میانجی‌گری بین اشتیاق تحصیلی و اهمال‌کاری تحصیلی بر خودکارآمدی تحصیلی را ایفا می‌کند ($P < 0.05$). این نتایج تأکید می‌کند که فرسودگی تحصیلی می‌تواند مسیر اثر اشتیاق و اهمال‌کاری بر خودکارآمدی را تعدیل کرده و نقش کلیدی در فرآیندهای انگیزشی و تحصیلی دانش‌آموزان داشته باشد.

کشاورزی و همکاران (۱۴۰۴) در پژوهشی تحت عنوان رابطه سواد برنامه‌ریزی درسی و تدریس خلاق با نقش میانجی خودکارآمدی تدریس در معلمان دوره ابتدایی (مورد مطالعه:معلمان دوره ابتدایی منطقه ۱ تهران)انجام دادند. یافته‌ها نشان داد سواد برنامه‌ریزی درسی با بتای ۰/۷۳ ارتباط مستقیم و معناداری با خودکارآمدی تدریس دارد. خودکارآمدی تدریس با بتای ۰/۲۸ ارتباط مستقیم و معناداری با تدریس خلاق دارد. سواد برنامه‌ریزی درسی با بتای ۰/۳۱ ارتباط مستقیم و معناداری با تدریس خلاق دارد. سواد برنامه‌ریزی درسی با بتای ۰/۱۹ ارتباط غیر مستقیم و معناداری با تدریس خلاق با توجه به نقش میانجی خودکارآمدی تدریس دارد.

سلیمی و همکاران (۱۴۰۴) در پژوهشی تحت عنوان تاثیر بازی های آموزشی بر مولفه‌های مهارت حل مساله دانش‌آموزان(به انضمام مطالعه موردی)انجام داداند.نتایج پژوهش نشان داد که بازی‌های آموزشی بر افزایش جهت‌گیری مثبت و افزایش حل مسئله منطقی تاثیر معناداری دارد. همچنین بر کاهش جهت‌گیری منفی، کاهش سبک تکانشگری و کاهش سبک اجتنابی، تاثیر معناداری دارد.

پیشینه خارجی

چاوز یاکولکا و همکاران[1] (۲۰۲۵) پژوهشی با عنوان «نقش میانجی خودکارآمدی تحصیلی در رابطه بین اعتیاد به اینترنت و تعویق تحصیلی در دانشجویان دانشگاهی پرو» انجام داده است. این مطالعه باهدف بررسی نقش میانجی خودکارآمدی تحصیلی در رابطه بین اعتیاد به اینترنت و تعویق تحصیلی در دانشجویان دانشگاهی پرو انجام‌شده است. روش تحقیق از نوع مقطعی تبیینی بوده و جامعه آماری آن شامل ۳۳۴ دانشجوی دانشگاهی است که به روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب‌شده‌اند. ابزارهای اندازه‌گیری شامل مقیاس خودکارآمدی تحصیلی (EAPESA)، مقیاس اعتیاد به اینترنت لیما (EAIL) و مقیاس تعویق تحصیلی (APS) بوده و داده‌ها با استفاده از تحلیل مسیر و تحلیل میانجی‌گری بررسی‌شده‌اند. نتایج نشان دادند که اعتیاد به اینترنت به‌طور منفی بر خودکارآمدی تحصیلی تأثیر می‌گذارد ($\beta = -0.381, p < 0.001$) و خودکارآمدی تحصیلی به‌طور منفی بر تعویق تحصیلی تأثیر می‌گذارد ($\beta = -0.522, p < 0.001$). همچنین، اعتیاد به اینترنت به‌طور مثبت بر تعویق تحصیلی تأثیر می‌گذارد ($\beta = 0.642, p < 0.001$). تحلیل میانجی‌گری نشان داد که خودکارآمدی تحصیلی به‌طور جزئی نقش میانجی در رابطه بین اعتیاد به اینترنت و تعویق تحصیلی ایفا می‌کند ($\beta = 0.199, p < 0.001$)، به این معنا که خودکارآمدی تحصیلی تأثیر اعتیاد به اینترنت بر تعویق تحصیلی را کاهش می‌دهد، هرچند بدون ایجاد اثر میانجی کامل. این یافته‌ها بر اهمیت تقویت خودکارآمدی تحصیلی در دانشجویان به‌منظور کاهش تعویق تحصیلی و مقابله با اعتیاد به اینترنت تأکید می‌کنند.

[1] . Chavez-Yacolca et al

[Downloaded from mail.iem-science.ir on 2026-11-08]

مقاله گوپتا و همکاران[۱] (۲۰۲۴) باهدف بررسی تأثیر اعتیاد اینترنتی و تعویق تحصیلی بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان متوسطه و پیش‌دانشگاهی انجام‌شده است. این تحقیق از نوع همبستگی و پیش‌بینی‌کننده‌ای بوده و جامعه آماری آن دانش‌آموزان مدارس متوسطه و پیش‌دانشگاهی هستند، با نمونه‌ای شامل ۲۰۰ تا ۳۰۰ دانش‌آموز که به روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب‌شده‌اند. داده‌ها از طریق پرسشنامه‌های استاندارد اعتیاد اینترنتی، تعویق تحصیلی و ابزار سنجش پیشرفت تحصیلی جمع‌آوری شد. نتایج نشان دادند که اعتیاد اینترنتی و تعویق تحصیلی هر دو به‌طور معنادار با کاهش پیشرفت تحصیلی مرتبط هستند و تعویق تحصیلی می‌تواند نقش میانجی جزئی بین اعتیاد اینترنتی و عملکرد تحصیلی ایفا کند. این یافته‌ها اهمیت توجه به مدیریت زمان و کاهش استفاده افراطی از اینترنت برای ارتقای پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان را نشان می‌دهند.

مقاله پوترا و سوتجیانگیش[۲] (۲۰۲۳) با عنوان «بررسی رابطه بین خودکارآمدی و تعویق تحصیلی: مطالعه‌ای در میان دانشجویان روان‌شناسی» انجام‌شده است. این پژوهش باهدف بررسی ارتباط بین خودکارآمدی و تعویق تحصیلی در دانشجویان روان‌شناسی دانشگاه Satya Wacana Christian انجام‌شده است. روش تحقیق از نوع کمّی با طراحی همبستگی بوده و جامعه آماری آن شامل ۱۶۵ دانشجوی مقطع کارشناسی با دامنه سنی ۱۸ تا ۲۵ سال است که به روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب‌شده‌اند. ابزارهای اندازه‌گیری شامل مقیاس خودکارآمدی عمومی (GSES) و مقیاس تعویق تحصیلی (APS) بوده و داده‌ها با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون تحلیل‌شده‌اند. نتایج نشان دادند که بین خودکارآمدی و تعویق تحصیلی رابطه منفی معناداری وجود دارد ($r = -0.147, p < 0.05$)، به این معنی که با افزایش سطح خودکارآمدی، میزان تعویق تحصیلی کاهش می‌یابد و بالعکس. این یافته‌ها بر اهمیت تقویت خودکارآمدی در دانشجویان به‌منظور کاهش رفتارهای تعویق تحصیلی تأکید می‌کنند.

مقاله ناداراجان و همکاران[۳] (۲۰۲۳) با عنوان «نقش تعویق تحصیلی در اعتیاد به اینترنت در میان دانشجویان دانشگاهی تایلند» انجام شده است. این تحقیق باهدف بررسی ارتباط بین تعویق تحصیلی و اعتیاد به اینترنت در دانشجویان دانشگاهی تایلند انجام شده است. روش تحقیق از نوع مقطعی همبستگی بوده و جامعه آماری آن شامل ۴۷۰ دانشجوی دانشگاهی است که از طریق نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب‌شده‌اند. ابزارهای اندازه‌گیری شامل پرسشنامه اطلاعات جمعیت‌شناختی، آزمون اعتیاد به اینترنت و مقیاس ارزیابی تعویق تحصیلی بوده و داده‌ها با استفاده از آمار توصیفی، ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون خطی ساده تحلیل شده‌اند. نتایج نشان دادند که تعویق تحصیلی و اعتیاد به اینترنت در سطح متوسطی قرار دارند و بین این دو متغیر رابطه مثبت معناداری وجود دارد ($r = 0.33, p < 0.01$). همچنین، تعویق تحصیلی توان پیش‌بینی‌کننده‌ای معنادار برای اعتیاد به اینترنت داشت و ۱۱٫۳٪ از واریانس اعتیاد به اینترنت را تبیین کرد ($R^2 = 0.113, p < 0.001$). این یافته‌ها بر اهمیت توجه به تعویق تحصیلی به‌عنوان یک عامل مؤثر در پیش‌بینی اعتیاد به اینترنت در دانشجویان تأکید می‌کنند و پیشنهاد می‌کنند که مداخلات آموزشی و پرستاری با تمرکز بر تقویت مهارت‌های خودتنظیمی و مدیریت زمان می‌تواند به کاهش این رفتارها کمک کند.

۵. ابزار پژوهش وروش جمع آوری داده ها،جامعه ونمونه آماری

پژوهش حاضر ازنظر هدف کاربردی و ازنظر شیوه اجرا توصیفی از نوع همبستگی و مبتنی بر رویکرد معادلات ساختاری بود، زیرا که روابط بین متغیرها موردبررسی قرار گرفت. اجرای پژوهش بدین‌صورت انجام شد که پژوهشگر پس از اخذ مجوزهای لازم از اداره آموزش‌وپرورش و هماهنگی با مدیران مدارس متوسطه دوم شهر قزوین، به این مراکز آموزشی مراجعه نمود. در مرحله بعد، پرسشنامه‌های استاندارد پژوهش به‌صورت حضوری و در شرایطی یکسان در اختیار دانش‌آموزان واجد شرایط قرار گرفت و توضیحات لازم درباره اهداف پژوهش، نحوه پاسخ‌دهی و محرمانه‌بودن اطلاعات به آنان ارائه شد. پس از تکمیل پرسشنامه‌ها، داده‌های گردآوری‌شده مورد بازبینی قرار گرفت و پرسشنامه‌های ناقص حذف شدند. درنهایت، داده‌های نهایی پس از کدگذاری

[۱] . Gupta et al
[۲] . Putra& Soetjiningsih
[۳] . Nadarajan et al

[Downloaded from mail.iem-science.ir on 2026-11-08]

وارد نرم‌افزارهای آماری مربوطه شده و با استفاده از روش‌های آماری مناسب، مورد تجزیه‌وتحلیل قرار گرفتند. تجزیه‌وتحلیل داده‌ها در این پژوهش با استفاده از نرم‌افزار PLS و به‌کارگیری روش مدل‌یابی معادلات ساختاری انجام شد.

جامعه آماری

جامعه آماری پژوهش شامل دانش‌آموزان دوره متوسطه شهر قزوین در سال تحصیلی ۱۴۰۴-۱۴۰۵ به تعداد ۵۶۰۰ نفر می‌باشد.

نمونه آماری و روش نمونه‌گیری

با توجه به تعداد جامعه آماری، حجم مطلوب نمونه براساس فرمول کوکران ۳۵۹ نفر بود.

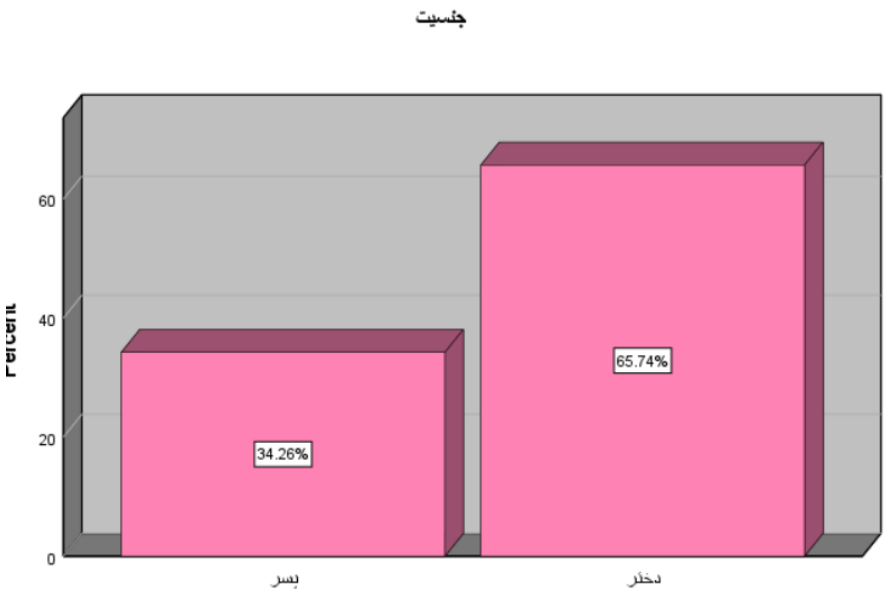
روش انتخاب نمونه‌ها به‌صورت تصادفی خوشه‌ای بود. بدین‌صورت که شهر قزوین به ۶ ناحیه تقسیم شد و از هر ناحیه ۱ مدرسه پسرانه و ۱ مدرسه دخترانه انتخاب شد و از هر مدرسه ۳۰ دانش‌آموز پسر و ۳۰ دانش‌آموز دختر به روش تصادفی انتخاب گردیدند..

۶. داده های توصیفی

- اطلاعات جمعیت‌شناسی
- جنسیت پاسخگویان

جدول ۱: جنسیت پاسخگویان

جنسیت	فراوانی	درصد فراوانی
پسر	۱۲۳	۳۴/۳
دختر	۲۳۶	۶۵/۷
کل	۳۵۹	۱۰۰

شکل ۱: جنسیت پاسخگویان

مطابق جدول و شکل (۱) ۱۲۳ نفر معادل (۳۴/۳ درصد) از پاسخگویان پسر و ۲۳۶ نفر معادل (۶۵/۷ درصد) از پاسخگویان دختر بودند.

[Downloaded from mail.iem-science.ir on 2026-11-08]

به طریق مشابه می توان برای پایه تحصیلی پاسخگویان نیز بررسی کرد.

- آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

-آمار توصیفی متغیر اعتیاد به اینترنت

جدول ۲: آمار توصیفی متغیر اعتیاد به اینترنت

	کمترین مقدار	بیشترین مقدار	میانگین	انحراف معیار
باز بودن	۱۰	۲۲	۱۶/۲۷	۳/۷۳
استفاده مفرط	۱۰	۲۲	۱۶/۲۶	۳/۶
اهمالکاری	۴	۱۲	۷/۹۷	۲/۵۴
انتظار	۳	۷	۴/۹۳	۱/۴۲
فقدان کنترل	۴	۱۲	۸/۰۵	۲/۶۰
غفلت‌زدگی از زندگی اجتماعی	۳	۷	۵/۰۴	۱/۴۵
اعتیاد به اینترنت	۴۲	۷۸	۵۸/۵۵	۶/۴۰

مطابق جدول (۲) میانگین و انحراف معیار متغیر اعتیاد به اینترنت ۵۸/۲۵ و ۶/۶۵ می‌باشد و کمترین مقدار برای این متغیر ۳۶ و بیشترین مقدار ۷۶ است.

-آمار توصیفی متغیر اهمالکاری تحصیلی

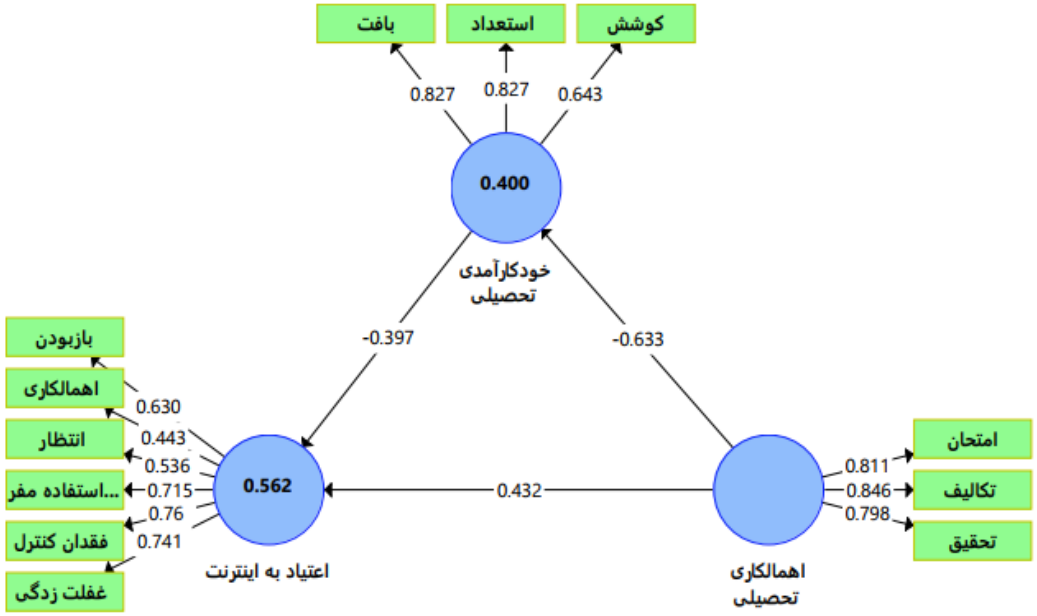
جدول ۳: آمار توصیفی متغیر اهمالکاری تحصیلی

	کمترین‌مقدار	بیشترین مقدار	میانگین	انحراف معیار
آماده شدن برای امتحان	۹	۲۵	۱۷/۲	۴/۲۸
آماده کردن تکالیف تحصیلی	۱۳	۳۴	۲۱/۷۳	۵/۶۹
آماده کردن تکالیف تحقیق پایان نیمسال	۹	۲۵	۱۷/۱۰	۴/۵۵
نمره کل اهمالکاری تحصیلی	۳۳	۸۳	۵۶/۰۳	۱۱/۹

مطابق جدول (۳) متغیر اهمالکاری تحصیلی دارای میانگین و انحراف معیار ۵۶/۰۳ و ۱۱/۹ می‌باشد و کمترین مقدار برای این متغیر ۳۳ و بیشترین مقدار ۸۳ می‌باشد.

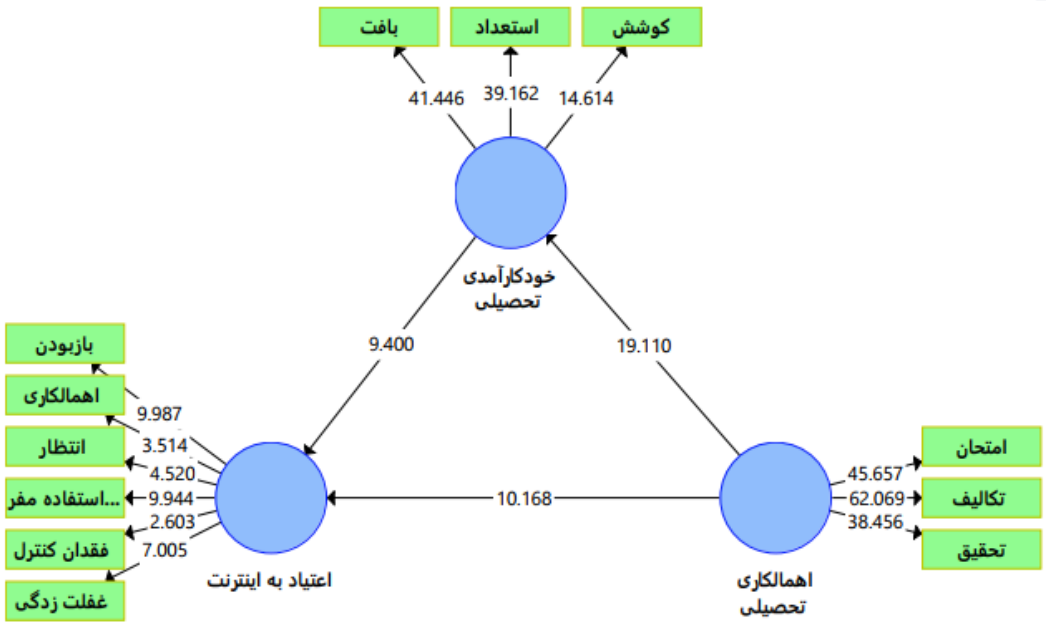
[Downloaded from mail.iem-science.ir on 2026-11-08]

۷. ارزیابی مدل اندازه گیری

شکل ۲: مدل پژوهش در حالت استاندارد

برای تعیین معناداری ضرایب مسیر، باید مقدار آماره t محاسبه شود تا بتوان صحت فرضیه‌ها را ارزیابی کرد. در این پژوهش، برای آزمون معناداری فرضیه از روش بوت‌استرپ استفاده شده و شاخص آماره t (T-value) به‌عنوان معیار سنجش به‌کاررفته است. بر اساس این شاخص، برای تأیید فرضیه، مقدار t باید بزرگ‌تر از ۱/۹۶ یا کمتر از ۱/۹۶- باشد. مقادیر t که در بازه بین این دو عدد قرار می‌گیرند، نشان‌دهنده عدم معناداری اثرات است.

شکل ۳:مدل پژوهش در حالت ضرایب معناداری

[Downloaded from mail.iem-science.ir on 2026-11-08]

جدول ۴: محاسبه اثرات مستقیم و غیرمستقیم متغیرهای پژوهش

از متغیر	به متغیر	رابطه مستقیم	**T**
اهمال‌کاری تحصیلی	اعتیاد به اینترنت.	۰/۴۳	۱۰/۱۶
از متغیر	به متغیر (آزمون بوت استراپ)	رابطه غیرمستقیم	**Sig**

فرضیه تحقیق: بین اهمال‌کاری تحصیلی و اعتیاد به اینترنت رابطه وجود دارد.

بر اساس شکل (۲) و (۳) بار عاملی استاندارد رابطه اهمال‌کاری تحصیلی بر اعتیاد به اینترنت ۰/۴۳ می‌باشد که نشان می‌دهد بین این دو متغیر رابطه مثبت و مستقیم وجود دارد. همچنین بار عاملی آماره t نیز ۱۰/۱۶ به‌دست‌آمده است که نشان می‌دهد همبستگی مشاهده‌شده معنادار می‌باشد.

۸. نتیجه گیری

در این بخش به بحث و نتیجه گیری پیرامون یافته های پژوهش پرداخته شد و فرضیه پژوهش مورد تبیین قرار گرفت.

فرضیه تحقیق: بین اهمال‌کاری تحصیلی و اعتیاد به اینترنت رابطه وجود دارد.

بر اساس شکل (۲) و (۳) بار عاملی استاندارد رابطه اهمال‌کاری تحصیلی بر اعتیاد به اینترنت ۰/۴۳ می‌باشد که نشان می‌دهد بین این دو متغیر رابطه مثبت و مستقیم وجود دارد. همچنین بار عاملی آماره t نیز ۱۰/۱۶ به‌دست‌آمده است که نشان می‌دهد همبستگی مشاهده‌شده معنادار می‌باشد. نتایج به‌دست‌آمده با یافته‌های ناداراجان و همکاران[1] (۲۰۲۳) و رستمی ترزنق و همکاران (۱۴۰۴) همخوانی دارد.

اهمال‌کاری تحصیلی می‌تواند به افزایش اعتیاد به اینترنت منجر شود، زیرا افرادی که تمایل به تعویق انداختن تکالیف و وظایف تحصیلی دارند، معمولاً با فشار روانی، اضطراب و استرس ناشی از عقب‌ماندگی تحصیلی مواجه می‌شوند. برای کاهش این فشارها، اینترنت و شبکه‌های اجتماعی به‌عنوان یک منبع فرار و آرامش موقت عمل می‌کنند و فرد برای تخلیه روانی و تجربه لذت فوری به آن پناه می‌برد. همچنین اهمال‌کاری معمولاً با ضعف در مدیریت زمان و نبود برنامه‌ریزی همراه است که ساعات بیشتری از روزبه فعالیت‌های تفریحی آنلاین اختصاص می‌یابد و استفاده از اینترنت به یک الگوی رفتاری پایدار تبدیل می‌شود. از دیدگاه روان‌شناختی، افراد اهمال‌کار بیشتر به پاداش‌های کوتاه‌مدت و فوری تمایل دارند، درحالی‌که تکالیف تحصیلی پاداش بلندمدت ارائه می‌کنند؛ بنابراین اینترنت با ارائه رضایت لحظه‌ای، جذابیت بیشتری برای این افراد پیدا می‌کند و زمینه اعتیاد به اینترنت را تقویت می‌کند. به‌این‌ترتیب، اهمال‌کاری تحصیلی با ایجاد استرس، کاهش خودکارآمدی، مدیریت زمان ضعیف و گرایش به پاداش فوری، مسیر روان‌شناختی مؤثری برای افزایش اعتیاد به اینترنت فراهم می‌آورد.

منابع

۱. احمدپور، روژینا، کریمی، بهاءالدین، آرمند، محمد، نجاری، مسعود و ویسانی، مختار. (۱۴۰۴). تدوین مدل ساختاری پایستگی تحصیلی در دانش آموزان دختر براساس خودکارآمدی تحصیلی با نقش میانجی وجدان تحصیلی. مطالعات روانشناسی تربیتی، ۲(۴)،۴۴-۵۱.
۲. امانی، احمد و علیمرادی، سرگل. (۱۴۰۴). ارائه مدلی براساس رابطه خودکارآمدی تحصیلی با اشتیاق تحصیلی و اهمال‌کاری تحصیلی با نقش میانجی فرسودگی تحصیلی. راهبردهای شناختی در یادگیری، ۱۳(۲۴), ۱۲-۲۳.

[1] . Nadarajan et al

[Downloaded from mail.iem-science.ir on 2026-11-08]

۳. آبانی، سیده محدثه و گل بابایی، مریم. (۱۴۰۲). رابطه محیط یادگیری سازنده‌گرا با مهارت اجتماعی و پیشگیری از تکانشگری و اعتیاد به فضای مجازی دانش‌آموزان ابتدایی. مجله دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی مشهد، ۶۶(۱), ۷۷-۸۲.
۴. برزگر ماشک محمد، کردمیرزا نیکوزاده عزت‌الله، شکرگزار علیرضا، کیانی قمر.(۱۴۰۴). نقش میانجی احساس حقارت و حمایت اجتماعی ادراک شده در رابطه بین تاب‌آوری روانشناختی با اعتیاد به فضای مجازی در دانشجویان رویش روان‌شناسی ۱۴ (۴): ۲۳۰-۲۲۱.
۵. سلیمی، نرجس، تقی پور، محمد، سمیعی زفرقندی، مرتضی. (۱۴۰۴). تاثیر بازی های آموزشی بر مولفه‌های مهارت حل مساله دانش‌آموزان(به انضمام مطالعه موردی). مجله علمی روانشناسی و علوم رفتاری ایران، شماره پاییز ۱۴۰۴.
۶. رستمی ترزنق، مریم، محمودی نیا، سعید، بهرامی، محمود و رستمی ترزنق، محدثه. (۱۴۰۴). پیش‌بینی اعتیاد دانش‌آموزان به شبکه‌های اجتماعی براساس اهمال‌کاری تحصیلی و طرحواره‌های ناسازگار اولیه با درنظرگرفتن نقش میانجیگری ناگویی خلقی. نوآوری‌های آموزشی، ۲۴(۱)، ۲۵-۴۶.
۷. روشن زاده، مصطفی، تاج آبادی، علی، مظفری دهکردی، بهاره و محمدی، سمیه. (۱۴۰۱). بررسی اثر پیش‌بینی کننده اعتیاد به اینترنت بر اهمال‌کاری تحصیلی دانشجویان دانشکده پرستاری. اطلاع‌رسانی پزشکی نوین، ۸(۱)، ۲۶-۳۵.
۸. کشاورزی، فرزانه، تقی پور، محمد، سمیعی زفرقندی، مرتضی. (۱۴۰۴). رابطه سواد برنامه‌ریزی درسی و تدریس خلاق با نقش میانجی خودکارآمدی تدریس در معلمان دوره ابتدایی (مورد مطالعه:معلمان دوره ابتدایی منطقه ۱ تهران). فصلنامه تحقیقات مدیریت آموزشی دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن. سال هفدهم، شماره اول، پاییز ۱۴۰۴(پیاپی ۶۵)،۹۸-۱۲۶.
۹. گنجه‌ای، نسرین و باباپور خیرالدین، جلیل. (۱۴۰۴). رابطه خودکارآمدی و اعتیاد به اینترنت با اهمال‌کاری تحصیلی نوجوانان به‌واسطه خودتنظیمی. برنامه درسی و آموزش یادگیرنده محور، ۴(۱), ۱۰۷-۱۲۰

10. Chavez-Yacolca, D. R. Castro-Champión, R. B., Cisneros-Gonzales, N. M., Cunza-Aranzábal, D. F., Morales-García, M., & Abanto-Ramírez, C. D. (2025). Relationship between academic procrastination and internet addiction in Peruvian university students: the mediating role of academic self-efficacy. Frontiers in Psychology, 15, 1454234.
11. Gupta, S., Gupta, S., & Kumar, S. (2024). Influence of Internet Addiction and Academic Procrastination on academic achievement of secondary & senior secondary school Students. International Journal of Indian Psychology, 12(2), 1293-1308.
12. Hernández, C., Ferrada, M., Ciarrochi, J., Quevedo, S., Garcés, J. A., Hansen, R., & Sahdra, B. (2024). The cycle of solitude and avoidance: a daily life evaluation of the relationship between internet addiction and symptoms of social anxiety. Frontiers in Psychology, 15, 1337834.
13. Maryuti, I. A., Astarini, M. I. A., Pae, K., & Mare, A. C. B. (2025). The relationship between internet addiction and learning achievement. Jambura Nursing Journal, 7(1), 1-7.
14. Nadarajan, S., Hengudomsub, P., & Wacharasin, C. (2023). The role of academic procrastination on Internet addiction among Thai university students: A cross-sectional study. Belitung nursing journal, 9(4), 384.
15. Putra, N. A., & Soetjiningsih, C. H. (2023). Exploring the Relationship between Self-Efficacy and Academic Procrastination: A Study among Psychology Students. Bulletin of Counseling and Psychotherapy, 5(3), 261-269.
16. Yi, Z., Wang, W., Wang, N., & Liu, Y. (2025). The relationship between empirical avoidance, anxiety, difficulty describing feelings and internet addiction among college students: A moderated mediation model. The Journal of Genetic Psychology, 1-17
17. Zhao, X., Wang, H., Ma, Z., Zhang, L., & Chang, T. (2025). Smartphone addiction and academic procrastination among college students: a serial mediation model of self-control and academic self-efficacy. Frontiers in Psychiatry, 16, 157296.

[Downloaded from mail.iem-science.ir on 2026-11-08]